

Панянчук А.П., Лабан В.Ю., Абаза О.Ю.

студенти,

Науковий керівник: Казанжи І.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА СУХОМЛИНСЬКОГО У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Життя вчителя – це обов'язок бути світилом, утверджувати ідеали правди, краси, добра. Учитель – це той, хто сіє зерно добра. Щастя для нього – гідні учні, які сяють, як сонце, наслідуючи його чесноти та продовжуючи його добротність.

Саме про це говорив В. О. Сухомлинський: «У наших школах не повинно бути нещасливих учнів, душу яких гнітить думка, що вони ні на що не здібні. Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил учня, які породжують енергію для долаття труднощів, бажання вчитися» [2].

В. О. Сухомлинський – людина, педагог, директор сільської школи який, за відносно коротке життя, зумів своїм талантом і працею підняти до висот світової педагогіки, увійти в наступне покоління з таким наробком, який під силу кільком інститутам.

У вчительській професії Василь Сухомлинський виділяв дві ідеї – учитель насамперед особистість, учитель і учень живуть один в одному. Він у масовій, і на перший погляд, непрестижній професії розкрив глибини духу і мислення, практично довів можливість всебічного виховання дитини в умовах взаємопроникнення школи і середовища. І завдання вчителів докладати щебільше зусиль, щоб не лише досліджувати, а й розширювати і доглядати освітянське поле засіяне зернами ідей Сухомлинського.

Сучасна педагогіка розглядає і його самого і його педагогічну спадщину в розвитку, у контексті сучасної дійсності. Величезне значення і сьогодні і в майбутньому має і матиме його літературно-педагогічна творчість, той дидактичний засіб, який дав змогу йому, як тонкому знавцеві дитячих душ, психології впливати на учнів засобами художнього слова, якими володів досконало. Його художні твори, написані для молодших школярів, позбавлені прямого дидактизму. Вони спонукають розум і почуття дитини до аналізу вчинків літературних героїв, до відповідних висновків, викликають бажання наслідувати їх або, навпаки, чинити по-іншому.

Зміни, що відбуваються в цей час у науці, на виробництві, у соціальному житті, викликали необхідність розробки нових підходів до системи навчання і виховання школярів. Кому, як не нам, вчителям початкових класів, знати, що зацікавити дитину легко тоді, коли розмовляємо доступною їй мовою. Тоді у пригоді стають казки В. О. Сухомлинського. Він писав: «Через казкові образи в свідомість людей входить слово з його найтоншими відтінками... Під впливом почуттів, що пробуджуються з казковими образами, дитина вчиться мислити словами... П'ять, десять разів дитина може переказувати одній ту саму казку і щоразу відкриває в ній щось нове. Багата спадщина нашого земляка В.О. Сухомлинського простими, доступними казками. Читаючи їх на уроках читання, мови, природознавства, образотворчого мистецтва та інших уроках, ми черпаємо мудрі поради, які здаються зовсім простими, ненав'язливими, зрозумілими. Його твори допомагають учням спостерігати, думати, висловлювати думки.

Особлива увага звертається на твори, в яких Сухомлинський порушує важливі проблеми сімейного виховання: стосунки дітей з матір'ю, їхнє ставлення до рідної неньки. Вони виховують повагу до найріднішої людини, учать цінувати її працю, розуміти значення матері в сім'ї, в суспільстві. Мудрі ідеї виховання поваги й любові до матері по своєму розробив Сухомлинський у художніх творах: «Чому мама тепер плаче?», «Хто кого веде», «Прийшла мама», «Сиві волосинки», «Моя мама пахнехлібом».

Сухомлинський створював культ неминущого: Матері, Вітчизни, Книги, Хліба. В цьому він вбачав головну умову розвитку громадянських якостей особистості, основа високої культури людини. Невеличке за розміром оповідання «Дідоваколиска», формує у дітей поняття Батьківщини суто побутовим предметом – дитячою колискою, в якій колись колихали дідуся сучасного хлопчика. Навчає дітей пам'ятати про предків, пишатися своїм родом, Батьківщиною. «Наша сучасна колиска – це наше рідне село, рідна хата, мати, батько. З рідної хати починається для нас Батьківщина»[4].

Дуже добре проводити читання з передбаченням за повчальними і цікавими творами В.О.Сухомлинського.

Багато творів автора закликають любити свій край, свою Батьківщину, висміюють лінь, нероб, виховують любов і пошану до рідних, вчать жаліти і прощати («Як Сергійко навчився жаліти», «Горбатенька дівчинка» ...).

«Людина була і завжди залишиться сином природи, і те, що ріднить її з природою, повинно використовуватися для її залучення до багатства духовної культури. Світ, який оточує дитину, це перш за все світ

природи безмежним багатством явищ, з невичерпною красою. Я вбачаю виховний сенс у тому щоб дитина бачила, відчувала, переживала, осягала розумом таємницю, як велику таємницю, залучення до життя в природі», – ці слова В. Сухомлинського заставляють замислитися нас над тим, що сьогодні людство переживає надзвичайно критичний період своєї історії. Це період небаченого досі загрозливого для існування цивілізації зростання низки негативних факторів: деградації природи, збільшення забруднення навколишнього середовища, деградації людської моралі. Саме Василь Олександрович наголошував, що ми – невід'ємна частина природи, Всесвіту й мусимо керуватися законами Природи, пам'ятати, що всі живі істоти такі самі рівноправні члени біосфери, як і ми. Тому велику увагу педагог приділяв екологічному вихованню. Яскравими зразками екологічного виховання є казки «Осінні сни клена», «Сині квіти», «Дуб під вікном», «Краплина роси», «Метелик і квітка» та багато інших. Такі твори спонукають молодших школярів до мислення, вчать правильної поведінки у природі. З бажанням діти їх читають і слухають [3].

Вчителі часто звертаються до надбань великого педагога. Добре запам'яталися його такі слова: «Перші уроки мислення повинні бути не в класі, не перед дошкою, а серед природи. Як можна описати калину, не знаючи, яка вона. Тому перед описом калини виходимо у шкільний парк, знаходимо, де цей кущ, розгадуємо загадки про калину, розглядаємо листочки, гілочки, плоди, замальовуємо її, згадуємо прислів'я, приказки, легенди, пісні про калину, беремо її руками, смакуємо плодами, і лише потім починаємо описувати. Стільки вражень у маленьких учнів, що й не передати словами!» [1].

Дуже важливим компонентом проектування творчої особистості В. О. Сухомлинський вважав «педагогічну характеристику учня», яку вимагав готувати від кожного класного керівника. Педагогічні характеристики молодших школярів були вагомим внеском В. О. Сухомлинського в дитячу психологію, бо вони і доповнювали традиційні уявлення, які існували в цій галузі. Педагогічна характеристика вимагала «проникнення педагога в духовний світ дитини ... вивчення її мислення, почуттів, характеру, волі, інтересів. «Виховувати – це насамперед знати дитину, а щоб знати – треба постійно бачити, вивчати», – відмічав В. О. Сухомлинський. Педагогічна характеристика включала в себе: спостереження і аналіз здоров'я, фізичного розвитку дитини, умови її всебічного розвитку, індивідуальних особливостей розумового розвитку.

Активно використовуються педагогічні ідеї В. Сухомлинського і під час роботи групи продовженого дня. Діти залюбки малюють

ілюстрації до творів педагога, складають власні казки під час екскурсій у природу, слідкують за змінами у природі.

Уроки милування природою, уроки пізнання природи, екологічні мандрівки та операції зі збереження джерел, лісів, пташиних гнізд, години спілкування із квітами і лісовими галявинами – це не повний перелік навчально–виховних заходів, під час яких вчителі початкових класів спрямовують увагу, емоції, дії учнів на формування екологічної культури, беручи до уваги поради В. О. Сухомлинського.

Особливе місце В. О. Сухомлинський відводить показу невичерпних можливостей казки для розвитку уяви, образності, мислення і мови дитини для емоційного, розумового, морально-естетичного виховання учнів початкових класів. Тому я прагну, щоб школярі вчилися самостійно створювати казки з метою збагачення власного словникового запасу, правильної побудови речень і послідовної розповіді. Казка, у розумінні Сухомлинського – це друг і навчитель дівчори. Вона допомагає їм краще пізнавати навколишній світ, робить їх добрішими, людянішими.

Отже, всім своїм життям, своєю самовідданою працею В. О. Сухомлинський став для нас, педагогів, прикладом беззавітної відданості благородній справі виховання підростаючого покоління.

Список використаних джерел:

1. Антонець М. Гуманізм педагогічних нововведень В.О. Сухомлинського // Початкова школа. – 1997. – № 9. – С. 35-38.
2. Бик А. Мислення як категорія педагогіки В.Сухомлинського в контексті новітньої освітньої парадигми // Наук.зап. – Вип. 52. – ч. 2. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2003, – С. 7-11.
3. Сухомлинський В. Слово вчителя в моральному вихованні // Вибр. твори: У 5-ти т. – Т. 5. – К., 1977. – С. 321-330.
4. Українська педагогіка в персоналіях: У 2-х кн. / За ред. О. Сухомлинської. – К: Либідь, 2005. – Кн. 2. – 550 с.